

ELS SINTAGMES

Elements i tipus de sintagmes

Els elements del sintagma

En tots els textos que elaborem tenim en compte, encara que sigui sense adonar-nos-en, les regles que ens permeten combinar paraules i formar oracions. Els **sintagmes** són unitats de sentit més complexes que les paraules que compleixen una funció sintàctica dins l'oració.

Un **sintagma** és un grup d'una o més paraules que funcionen sintàcticament com una sola unitat.

Denominem **constituent** cadascuna de les paraules que formen part d'un mateix sintagma.

	La	rialla	dels	imbècils.
Categoria	Determinant	Nom o substantiu	Preposició+ determinant	Adjectiu
Funció	especificador	nucli	especificador	modificador

Tipus de sintagmes

Classifiquem els diferents tipus de sintagmes segons el seu nucli. Fixa't en aquests exemples:

Sintagma nominal	Sintagma adjectival	Sintagma verbal	Sintagma preposicional	Sintagma adverbial
L'oreneta	cuablanca	vola	sota el balcó	ràpidament.
L'oreneta	cuablanca	nia	a l'aire lliure.	
L'oreneta	vulgar	es caracteritza	per un cos estilitzat.	
Les orenetes		es poden confondre	amb els falciots	fàcilment.

El sintagma nominal

Estructura del sintagma nominal

Un **sintagma nominal** consisteix en un grup de paraules, el nucli de les quals és el nom.

Els determinants solen fer la funció d'especificador i concorden en gènere i nombre amb el nom.

El nucli del sintagma nominal

El nucli del sintagma nominal sol ser un substantiu, però existeixen altres paraules que poden desenvolupar la mateixa funció:

Tipus de nucli d'un sintagma nominal:

- Nom o substantiu comú
- Nom propi
- Pronom
- En alguns casos, verb en infinitiu determinat per un article
- Qualsevol element substantivat, és a dir, una paraula o una oració a la qual s'afegeix un determinant que fa d'especificador.

El nom

El nom o substantiu és la categoria gramatical que acostuma a desenvolupar la funció de nucli d'un sintagma nominal. El **nom** és aquella paraula que té significat propi i que designa persones, animals, coses, accions i idees.

El nom o substantiu és una paraula variable (té gènere i nombre) formada per un lexema que incorpora morfemes flexius i que sol anar precedida d'un determinant que hi concorda en gènere i nombre.

Presència de l'article	Lexema	Accidents gramaticals
El	mort	
La	mort	a
Els	mort	s
Aquelles	mort	es

Els morfemes flexius que constitueixen els accidents gramaticals del nom són el gènere (masculí/femení) i el nombre (singular/plural).

Tipus de nom

Podem classificar els noms tenint en compte els criteris següents:

- comuns/propis

Els noms comuns designen tots i cadascun dels elements d'una classe: llop, camió, ciutat...

Els noms propis es refereixen a una realitat molt específica, designen una realitat concreta i irreplicable: Tarragona, Pau, Mediterrània...

- concrets/abstractes

Els noms concrets es refereixen a noms que es poden percebre pels sentits: germà, pollastre, taula...

Els noms abstractes designen aquelles realitats que no són tangibles, sinó que han estat creades per la intel·ligència humana: blavor, pau, alegria, senzillesa...

- comptables/no comptables

Els noms comptables designen noms que es poden comptar: teclats, dit, ulls...

Els noms no comptables designen noms que no es poden comptar: llet, aigua, diner...

- col·lectius/individuals

Els noms col·lectius es refereixen a tot un conjunt que inclou més d'un element o individu: equip, abecedari, aviram...

Els noms individuals designen elements i individus: lletra, elefant, pentàgon...

- animats/inanimats

Els noms animats fan referència a éssers vius: elefant, faquir, troglodita...

Els noms inanimats són aquells noms que designen objectes i realitats sense vida: moneda, ulleres, ordinador...

Els pronoms

Els **pronoms** generalment ens indiquen la substitució d'un nom. Són un grup de paraules sense significat lèxic que poden realitzar les mateixes funcions que un nom.

Però cal tenir en compte que el pronom no només substitueix el nom sinó que també pot substituir tot un sintagma nominal amb els seus complements i per aquest motiu un pronom no va acompanyat de determinants o d'altres pronoms.

Els determinants

Els **determinants** són paraules sense significat lèxic i la seva funció és la d'especificar o completar el significat d'un nom amb el qual concorden en gènere i nombre.

Els articles

Classifiquem els determinants segons el tipus d'informació semàntica que aporten al nom que precedeixen. Els **articles** serveixen simplement per **concretar/anunciar** el nom i permetre d'aquesta manera que es pugui incorporar a una oració.

Els **articles determinats** serveixen per actualitzar un nom que ja és conegut per l'emissor i el receptor del missatge.

En català, els noms de persona van introduïts per un article.

Taula dels articles

	Determinats		Indeterminats	
	Singular	Plural	Singular	Plural
Femení	la/l'	les	una	unes
Masculí	el/l'	els	un	uns

Recorda que en català utilitzem l'article apostrofat (l') davant de noms o adjectius començats per vocal o h, llevat d'algunes excepcions:

- L'article *la* no s'apostrofa davant de mots femenins començats per *i, u, hi, hu* àtones: *la imatge, la humanitat, la il·lusió...*
- Els noms de lletra: *la ena, la essa...*
- *La una* quan ens referim a l'hora.
- Per evitar confusions: *la ira, la asimetria...*

Els determinants demostratius

Els determinants demostratius a més de completar el significat del nom que determinen, ens indiquen si el substantiu és proper o llunyà.

Recorda que el determinant sempre va lligat al nom ja que l'especifica. Si ens trobem un demostratiu sol es tracta d'un pronom.

	Proper		Llunyà	
	Singular	Plural	Singular	Plural
Femení	aquesta	aquestes	aquella	aquelles
Masculí	aquest	aquests	aquell	aquells

Els determinants possessius

Els determinants **possessius** indiquen propietat o pertinença del substantiu respecte de la persona gramatical. A més a més, compleixen la seva funció d'especificadors del nom que acompanyen i hi concorden en gènere i nombre.

Els possessius canvien de forma en funció de si pertanyen a la persona que parla (primera persona), a la persona que escolta (segona persona) o a una tercera persona.

Taula de determinants possessius

	1a. persona		2a. persona		3a. persona	
	Singular jo	Plural nosaltres	Singular tu	Plural vosaltres	Singular ell/ella	Plural ells/elles
Singular femenina	la meva	la nostra	la teva	la vostra	la seva	la seva
Singular masculina	el meu	el nostre	el teu	el vostre	el seu	el seu
Plural femenina	les me- ves	les nostres	les teves	les vostres	les seves	les seves
Plural masculina	els meus	els nostres	els teus	els vostres	els seus	els seus

Els determinants numerals

Els determinants **numerals** acompanyen el nom i es refereixen a una quantitat de manera exacta. Existeixen quatre tipus de determinants numerals:

- Els **cardinals**, que no presenten morfemes de flexió, precisen quants objectes

hi ha del nom que designen: quatre cavalls, tres llagostes...

- Els **ordinals** senyalen la posició de l'objecte designat pel nom i presenten morfemes de flexió: el quart cavall, la cinquena porta...
- Els **partitius** designen la part que un objecte representa respecte a un total, i també presenten morfemes de flexió: Em correspon una tercera part del premi...
- Els **multiplicatius** indiquen el nombre de vegades que s'augmenta una cosa: doble, triple, quàdruple, quíntuple, sèxtuple, sèptuple...

L'expressió D-U-C (desena – unitat – centena) ens ajuda a recordar entre quines unitats escrivim el guionet: *trenta-quatre*, *cent cinquanta-tres*, *dos-cents trenta-tres*...

Els determinants indefinits

Els determinants **indefinites** compleixen la funció d'especificador d'un sintagma nominal, però d'una manera imprecisa:

Variables	Invariables
Algun, alguna, alguns, algunes	
Un, una, uns, unes	
Altre, altra, altres	
Cert, certa, certs, certes	
Tot, tota, tots, totes	Cada
Mateix, mateixa, mateixos, mateixes	Cap
Cada un, cada una	singles
Cadascun, cadascuna	
Qualsevol, qualssevol	
Tal, tals,	
Ambdós, ambdues	

Els sintagmes preposicionals

Hem vist que diferents elements formen part del sintagma nominal: noms, pronoms, determinants. Però també podem trobar-hi sintagmes, com per exemple els sintagmes

preposicionals, que tenen la funció de complementar el nom.

Els **sintagmes preposicionals** tenen com a nucli una preposició que precedeix un sintagma nominal. Per tant, considerarem que un sintagma és preposicional quan està introduït per una preposició.

sota	el balcó
Nucli	Sintagma nominal
Sintagma preposicional	

Les preposicions són formes invariables que enllacen dues paraules. Les dividim en tres grups:

- Les preposicions àtones: *a, amb, de, en, per*.
- Les preposicions fortes: *sobre, sota, contra, entre, sense, segons, durant, mitjançant...*
- Les preposicions compostes: *per a, des de, fins a, cap a...*

El sintagma: recapitulació

En resum, el sintagma nominal admet dos tipus d'estructura, segons el nucli: nom (substantiu) o pronom.

- Quan el nucli és un pronom que està substituint un sintagma nominal i normalment no accepta complements: **Ella** ho ha entès.
- Quan el nucli és un nom a vegades requereix obligatòriament un determinant. També admet complements que formen part del mateix sintagma nominal (sintagmes adjectivals i sintagmes preposicionals): **El gos negre del teu amic** porta morrió.

El sintagma adjectival

Un **sintagma adjectival** consisteix en un grup de paraules, el nucli de les quals és un adjectiu.

L'adjectiu n'és l'element obligatori, mentre que els altres elements són opcionals i serveixen per completar o concretar el significat de l'adjectiu.

Quantificador (adv.)	Nucli (adj.)	Complement (Sprep.)
molt	verda	
massa	àcid	pel meu gust
bastant	atent	a l'explicació
	agradable	amb tothom

L'adjectiu

Els adjectius permeten qualificar un substantiu per destacar alguna qualitat o per poder especificar algun aspecte que el singularitza. És una paraula variable (té gènere i nombre) que funciona com a nucli d'un sintagma adjectival i que serveix per completar el significat d'un substantiu expressant-ne les qualitats.

Posició de l'adjectiu

Els adjectius, quan funcionen com a adjacents nominals, poden aparèixer davant o darrere del nom que acompanyen, però en català el més habitual és postposar-lo. Segons la seva posició respecte al nom distingim entre adjectius especificatius i adjectius explicatius.

Els **adjectius especificatius** apareixen darrere el nom i els utilitzem per designar-ne una determinada qualitat que ens permet saber de quin objecte se'ns està parlant: el pistil rígid, el vent boig, la pudor insuportable...

Els **adjectius explicatius**, poc emprats en català, destaquen alguna qualitat del nom. Serveixen per emfatitzar la importància, de vegades subjectiva, que atorga el parlant a una de les seves característiques: la blanca neu, la gran jugada, beneïda feina...

El grau superlatiu

El grau superlatiu serveix per expressar una qualitat en un grau màxim. Per atribuir un grau superlatiu a un adjectiu, podem:

- Anteposar un adverbi a l'adjectiu: *Els teus ulls són molt grans, els teus ulls són massa grans, els teus ulls són summament grans...*
- Utilitzar el sufix *-íssim/-íssima*: *Els teus ulls són grandíssims, la sala és grandíssima...*

- Alguns superlatius presenten el superlatiu irregular **-èrrim** pres del llatí. Els més importants són els següents:

Pobre: **paupèrrim**
 Cèlebre: **celebèrrim**
 Lliure: **libèrrim**

El grau comparatiu

El **grau comparatiu** és aquell que mitjançant una estructura sintàctica permet comparar les qualitats d'un objecte amb les d'un altre. Distingim tres tipus de grau comparatiu:

- Grau comparatiu de **superioritat**: *Els teus ulls són més grans que els meus.*
- Grau comparatiu d'**inferioritat**: *Els teus ulls són menys grans que els meus.*
- El comparatiu d'**igualtat**: *Els teus ulls són tan grans com els meus.*

El sintagma adverbial

Estructura

El **sintagma adverbial** consisteix en un grup de paraules el nucli del qual és un adverbi.

L'adverbi que fa de nucli pot estar precedit per un qualificador (un altre adverbi com *allà, pitjor, molt...*) i pot tenir un sintagma preposicional o un altre adverbi com a complement.

Quantificador	Nucli	Complement de l'adverbi (tipus)
allí	dalt	del teatre (complement preposicional)
millor	demà	d'hora (adverbi)
molt	aviat	(sense complement)

L'adverbi

Els **adverbis** són paraules que expressen circumstàncies diverses (quantitat, lloc, temps, dubte...) i modifiquen el verb, l'adjectiu i també, altres adverbis. No poden modificar mai un nom: **Avui** he anat a la perruqueria. **Ets molt** desagradable. **Vas baixar a poc a poc.**

Al mateix temps, els adverbis són paraules invariables, és a dir, no posseeixen flexió de gènere ni de nombre. Tot i això, alguns adverbis poden admetre modificacions:

- Poden portar sufixos per formar diminutius o augmentatius: *poquet, tardot, micono, aviadet...*
- Poden admetre sufixos de grau com els adjectius: *llunyíssim, tardíssim.*

Classes d'adverbi

Els adverbis es classifiquen segons el tipus d'informació que aporten a l'oració:

Lloc (On?)	Temps (Quan?)	Manera (Com?)	Quantitat (Quant?)
	ara		molt
allí	avui		tant
ací	mai	així	res
lluny	tard	bé	gaire
davant	aviat	ben	força
arreu	després	solament	poc
amunt	encara	malament	bastant
sota	ja		menys
	alhora		mica
			cap

Afirmació	Negació	Dubte
també sí certament	no tampoc	potser

Locucions adverbials

Una **locució adverbial** és una expressió (locució) que funciona com un sol adverbi. Per aquesta raó, en moltes ocasions les locucions adverbials poden ser substituïdes per un adverbi que expressa el mateix significat.

Lloc	Temps	Manera	Quantitat
a l'altre costat	de tant en tant	d'aquesta manera	com a màxim
a la dreta	al matí	d'alguna manera	una mica
dalt de tot	última hora	a les palpentes	a més a més
als afores	de sobte	a cau d'orella	si més no
al voltant	al migdia	a poc a poc	ben bé
a prop			

Afirmació	Negació	Dubte
sens dubte	de cap manera	per bé que
en efecte		qui sap

El sintagma verbal

Estructura

El **sintagma verbal** és l'element fonamental de l'oració ja que aporta la informació indispensable i requereix (o selecciona) la presència de la resta de sintagmes. Per aquest motiu és possible trobar oracions que estan formades per una sola paraula com ara un verb impersonal (ploure, nevar...). Tot i això, el més habitual és que un sintagma verbal exigeixi la presència d'altres sintagmes que poden complir la funció de subjecte o de complement del verb: així es forma una oració.

Subjecte	Nucli	Complement del verb
Sintagma nominal	Verb	Sintagma
	<i>Visqué</i>	<i>tranquil·lament.</i> (Sadv.)
<i>El pare</i>	<i>jugava</i>	<i>sense esma.</i> (Sprep.)
	<i>Escrivim</i>	<i>el nostre nom.</i> (SN)
	Era	molt simpàtic. (Sadj.)

El verb

El **verb** és l'element més important de l'oració, el nucli; sense ell no hi ha oració. Si ens fixem en el seu significat, els verbs són paraules que expressen una acció, un estat o un procés.

El **lexema** verbal o arrel és la part del verb que conté la informació lèxica, és a dir, expressa l'acció, estat o procés.

L'altre element que constitueix el verb s'anomena **desinència** i serveix per indicar:

- **La persona:** El morfema de persona indica qui realitza l'acció: jo, tu, ell/ella, nosaltres, vosaltres, ells/elles.

Ell canta, nosaltres cantem...

- **El nombre:** Ens indica si el subjecte és singular o plural.

Ella canta, elles canten...

- **El temps:** Serveix per indicar en quin moment es produeix l'acció.

Ahir cantava, avui canto, però demà no cantaré...

- **L'aspecte:** Ens explica si l'acció està acabada o no.

Vaig cantar dues cançons i ara cantaré tota la tarda.

- **El mode:** Aquest morfema expressa la manera com es realitza la idea expressada pel verb.

Canta! (mode imperatiu)

Jo no canto. (mode indicatiu)

Lexema	Desinència
Cant-	-aré
Dorm-	-ia
Ten-	-s

La persona i el nombre

La desinència verbal ens dóna informació sobre la persona i el nombre, la qual cosa ens permet localitzar el subjecte d'una oració i, fins i tot, prescindir-ne.

Distingim tres persones que tenen forma singular i plural:

1a. persona (jo, nosaltres)	2a. persona (tu, vosaltres)	3a. persona (ell/ella, ells/elles)
La primera persona es refereix a la persona que emet el missatge i a altres persones que hi tenen un vincle.	La segona persona al·ludeix a la persona o persones que estan escoltant el missatge.	La tercera persona al·ludeix a una persona o un grup de persones que ni emeten el missatge ni són les receptors de manera directa:
<i>Jo tinc quatre pilotes de plàstic.</i>	<i>Tu tindràs l'exclusiva, t'ho prometo.</i>	<i>Ella canta en un cor molt reconegut.</i>
<i>Nosaltres no som d'aquests.</i>	<i>Això no es veritat, vosaltres us ho heu inventat.</i>	<i>Elles no en són conscients.</i>

L'**infinitiu**, el **gerundi** i el **participi** són les tres formes no personals del verb. No tenen morfema de persona.

El temps verbal

El temps verbal ens indica si l'acció es presenta en una perspectiva passada, present o futura respecte al moment de l'enunciació.

Ahir	Cantava sota la pluja.	Perspectiva passada
Avui	Canto sota la pluja.	Perspectiva present
Demà	Cantaré sota la pluja.	Perspectiva futura

A vegades modifiquem l'ús dels temps verbals, ja que volem presentar l'acció verbal en una determinada perspectiva. Per aquest motiu podem utilitzar el temps verbal en present (temps verbal) per referir-nos a diferents temps verbals:

Si vas al cinema (avui) avisa'm.
Si vas al cinema (demà) avisa'm.

L'aspecte verbal

L'aspecte verbal ens indica si una acció està acabada o no. Segons aquest criteri podem distingir dos aspectes:

- L'**aspecte perfectiu** el trobem en els verbs que presenten les accions com acabades. Només el passat simple expressa l'aspecte en la desinència. La resta

de formes perfectives expressen que l'acció està acabada a través d'una forma composta: *Quan va arribar el Lluís, l'Anna ja havia marxat.*

- En canvi les formes que presenten un **aspecte imperfectiu** serveixen per expressar accions que no es presenten com acabades, sinó en un procés que no ha conclòs: *Quan arribava l'Anna el Lluís ja marxava. Cantava a la vegada que ballava.*

El mode verbal

El mode verbal ens indica la manera com es realitza la idea expressada pel verb. En català existeixen tres modes:

- El **mode indicatiu** és el mode més habitual i de fet, en moltes llengües és l'únic que existeix. S'utilitza per aquelles accions que han succeït de manera objectiva o que són presentades com a verdaderes o realitzades: *Pintaré aquesta paret de verd. Tinc els símptomes de la grip. Pensava que vindries.*
- El **mode subjuntiu**, en canvi, s'utilitza per expressar temor, dubte, desig, preocupació. Les accions expressades en mode subjuntiu no han succeït realment o no han tingut lloc en la realitat però depenen de la perspectiva del parlant davant del que diu: *M'agradaria que vinguessis (desig). No crec que vingui demà (dubte). No sembla que tinguis ganes de venir (no és real).*
- El **mode imperatiu** expressa una ordre en les frases afirmatives o bé una prohibició en les frases negatives. El mode imperatiu només té present: *No facis el gamarús. Mengeu-vos-ho tot!*